

Stari Kitajci

ali Hura dihurji (HD) obračunajo s krajevnim mazačem

»Suženstvo je bilo v večini držav odpravljeno ob koncu 19. stoletja. V južnih delih Avstrije se je ohranilo do danes...«

Leksikon zatrtih narodov, letnik 1973, str. 527.

Osrednji odbor Organizacije za gojitev čiste pasme, imenovane Hura dihurji, te je klical na zagovor in te pozval, da podrobno poročáš o akciji, pri kateri si sodeloval in katere namen je, kakor splošno znano, odstranitev vseh kaŕipotov, krajevnih tabel in drugih predmetov ter oseb, ki se jih drŕi še kak negermanski prašek. Tvoja dolŕnost je bila, cenjeni Horst Iessernigg, da si se takoj odzval in oddal natančen pregled o uspešnosti oziroma — kaj si bomo zakrivali oči — o neuspešnosti svoje zadnje akcije.

Mnogo nam je do tega, da zvemo kar se da kmalu, ŕe nekaj ur po opraviu za avtentične vtise in občutke, ki spremljajo naše ljudi pri opravljanju njihovega napornega poslanstva. Samo tako si moremo ustvariti trpeŕno sodbo in izvesti ustrezno analizo. Treba je, da pride resnica na dan, neskrivljena, v originalnem zavoju, brez gostilniških dodatkov in pouličnih primeskov. Zato smo te poklicali nemudoma; in zato tudi ne moremo upoštevati tvoje prošnje oziroma sprejeti pogojev, da boš govoril samo v primeru, ŕe tvoje izjave ne pridejo v javnost.

Razumemo sicer tvoje stališŕe, tvoje ŕelje, da hoŕeš ostati anonimen, saj ŕe ni dolgo od tega, kar si zapustil one in se pridruŕil nam, se nekoliko, za silo spreoblekel in poskrbel za potrebne spremembe, vendar si imel na voljo zadosti ŕasa, da si se preobrazil. Govoriti boš moral brezpogojno, sploh pa ni navada, da bi podrejeni stavili nadrejenim pogoje. ŕe se kdo pred vso javnostjo piŕe Horst Iessernigg, medtem ko se je prej pisal Joŕe Jezernik, mora nositi tudi posledice. Tvoje poroŕilo bo v celoti objavljeno v organizacijskem tisku, v izvleŕkih pa tudi v dnevnem ŕasopisju in radiu. Ne moremo prikrajšati javnih obŕil za tvoje ime, nekoŕ tako obetajoŕe ime, in ne za vse druge ŕivljenjske podatke.

Davi, ko si se prviŕ lotil svojega dela, si se prebudil ŕe pred svitom. ŕe preden si odprl oŕi, si dojel, da jih odpiráš za pomemben dogodek, mogoŕe za najizrazitejŕe tveganje vsega, kar si doslej tvegál, ŕe si sploh kaj tvegál. Ponudilo se ti je jutro, da iz njega napraviŕ ljudski praznik in pre-rasteŕ svoj dosedajŕnji, neŕimrn tjavdan. Prilika, da iz sebe napraviŕ uteŕ in postaneŕ vrlina domovinskih ŕednosti, ki si jih prej, kot slovenski privrženec sam ogroŕal, ja, jih po svoji naravi moral ogroŕati. Skozi zaprte oŕi si okuŕal to sladkobo, to predjunaŕsko zmagoslavno občutje, predujem najbolj ŕislanih zaslug za obŕo korist, pomeŕanega s posteljno toploto, to mravljinŕje gomezdenje po ŕilah, ki ga ni mogoŕe lokalizirati, ker je hkrati povsod in nikjer. Na vse zgodaj zjutraj se je nekje vzelo to občutje in ŕrpalo

vate svojevrstno vsebino. Še toplota odeje je bila tokrat gostejša, nad vse srborita in ščegetajoča.

Z zadoščenjem beležimo, da si bil takoj pripravljen odpovedati se tem najslajšim občutkom poležuha, ko buden presanjaš še kakih deset, petnajst minut v postelji, preden se poženeš na noge. Lahko bi, praviš, pa kaj boš v teh zgodnjih urah, ko oči še ne predrejo teme, ko vidijo isto, če miže kot če ne miže. Žandarji še gotovo spijo in tudi ljudstvo še ni nared, na cesti še ne najdeš človeka. Tvoj nastop je predviden ob devetih, veliko časa imaš in ne veš, kam z njim.

Ob vsej napetosti pred takšnim dogodkom nam je tvoj jutranji nemir nerazumljiv. Dobil si prost dan, ni ti bilo treba na delo. Šef je najel za te mesece, ko trajajo naše akcije, jugoslovanske delavce, da boste domači neovirano lahko opravljali svoje delo, tako dolgo, da bo dokončno opravljeno. V miru si lahko pripravil vse potrebno, šef bo plači celo nekaj dodal, naša blagajničarka ti je pravkar izplačala našo denarno nagrado, čeprav smo jo morali zmanjšati. Lahko bi se lotil dela v zavesti, da nimaš ničesar zgubiti, temveč le pridobiti. Čemu torej takšna živčnost?

Tako si ostal še v gnezdu, buden, čuječ, sesaje svoje možgane, pričakujoč svit. Prisluhnil si spancu svoje stare, si predstavljal naraščanje in upadanje njenega prsnega koša, na katerem so se razlezele prsi, rahlo odprta usta, iz katerih polzijo sline po licih v rjuhe. Nisi ga hotel trgati, zasluženega počitka svoje stare, tudi toka slin nisi maral ustaviti. Sinoči sta se bila povljala, do kraja si jo razdel, primaknil ognja in podaljšal svoje plamene, preden si se izvlekel iz mesenega testa. Prvič je bilo to na vrsti, drugič pa, ker si vedel, da ne boš našel spanca. Torej si si vzel časa za pošteno fukanje, nisi in nisi se mogel potegniti iz mehko postlanih jasluc. Pri Rjavem grebenu si si bil priskrbel potrebno podlago, tam, kjer ste prejemale tudi navodila in si porazdelili delo. Natakaraica te je našgala s svojimi pogledi in ti s tresočimi se oblinami zbudila apetit. Res ti je doma teknila jed. Fukati pred tako akcijo; to je vse kaj drugega, vse drugo ni nič v primerjavi s tem.

Po takem opravljenju stara navadno dolgo v noč ni zaspala in se dolgo v jutro ne prebudila. Drugekrati jo je pognalo v tej uri na stran, danes se ta potreba ni najavila. Podnevi so delovale njene zavore dokaj slabo, stalno je šumelo s stranišča, kjer se je natakala voda v spraznjeni nabiralnik. Ponoči je znala držati čisto do zadnjega, potem pa gorje, če bi se primerila kakšna ovira ali če bi bilo stranišče zasedeno. Nataknila si je copate in potem v nočni srajci cikcakasto odletela, ne da bi bila prižgala luč. Ni trajalo dolgo in ptice selivke so se vrnilo v tople kraje. Danes so se ti jutranji opravki nekje zataknilo.

Tema je odjenjala, črnina na oknu se je prevrgla v sivino. Zbrskal si si med prste cigareto, potem ko si obšlatal polovico nočne omare. Če ne bi bil zaklel, bi škatile s cigaretami najbrž sploh ne bil otipal. Ko si uprasnil žveplenko in vlekel vase plamen, je ostalo še centimeter ognja na vžigalici. Tega si namenil za to, da bi odkril, kako daleč je stara s svojim spancem in kje leže vzroki, da ne gre na stran. Nisi mogel dosti opraviti s tem centimetrom, ugotovil si komaj, da še ni nič z njo, potlej je plamenček že preskočil na prste in se začel posvečati nohtom; ti so razgrnili pred njim pas

mastnega blata, ki je iskalo zavetje tam spodaj; čistoča ni bila ravno tvoja stroka. Samo nasmehnila se je tvoja stara, ko je nekaj svetlobe z dogorevaljoče žveplenke curnilo po njenih sanjah. Poznalo se ji je še, tista pretresljiva reč od sinoči, temeljito si jo bil moral poujškati.

Pognal si prvo zalogo dima po nebu, ga naščuval na pljuča, pometel z njim po trebuhu in bil pobožno navzoč, ko je strup menjal vprego in spolzel iz vdihanega zraka v kri. Dim, kolikor ga je še ostalo, neprebavljivi in neuporabni dim, ki si ga odcepil skozi nosnice, je bil lažji in slabši, razbremenjen in nag, vlažen od notranjih organov. Zaudarjal je po trebušni kislini. Poganjal si dim po njegovi poti in ga po opravljenih poslih obešal nad odejo na nevidne kline. Zunaj je ležala megla, jutro je tiščalo mleko, okno se je le neznatno barvalo.

Stara se ti je prebudila za konec druge cigarete. Zlezla je v copate in zaplavala iz sobe. Iz stranišča je uhajalo brizganje po porcelanu, nato je zašumela voda. Končno se je začel z nekolikšno zamudo vsakdanji dir. Povprašala je za uro, nato je spet legla, lahka, izpraznjena, sedemdesetlitrška platenka. Nikamor se vama ni mudilo, ničesar se ti ni bilo treba bati. Končno se te je prijelo, da je vsaka živčnost odveč, kajti imel si naše zagotovilo, da se ti nič ne more zgoditi. Žandarji se te ne bodo dotaknili, ne bodo te ovirali pri tvojem delu, saj uporabljaš le demokratične možnosti in daješ duška svojim zahtevam, do katerih imaš vse pravice.

Zajtrk ti tekne, da je veselje. Žena je spoznala veličino dneva, zato je odstopila od običajnega kruha z margarino. Skuhala ti je zakrknjen jajček, po koroško, da bi te založila s potrebnimi kalorijami. O ja, naše burgarice so bile vselej babnice pa pol, kadar je šlo za usodnostne zadeve.

Nenavadno zgovoren postaneš, ko použiš koroško jajčjo zakrknjenost. Nove besedne zveze, nove psovke ti pridejo na jezik, ki jih naravnaš na račun svojih nekdanjih privržencev. Svojo staro spraviš v smeh, zaradi tvojih pikrih in mastnih se polije s kavo. Iz mlečnega lonca kdaj pa kdaj zapiska in ti da znak, da vrineš odstavek ali načneš novo poglavje. Vžigaš se ob nalogi, ki te čaka, dopoveduješ stari, kako jim boš dal vetra, ostrega severnika, tem svojim nekdanjim, čeprav ji je vse to že znano od drugih tvojih pripovedi.

Vendar tvoja nevsakdanja zgovornost ne velja toliko njej. Samemu sebi predočiš svoje dejanje, ga v duhu ponoviš, zadnjič pred resničnim nastopom tam zunaj. Uprizoriš si tako rekoč generalko, prepričaš se, če je vse na svojem mestu. Končno se do kraja izkašljaš in izpiskaš. Pri tem si morda le malce pretiraval, drugekrat si obzajtrkoval molče kot štor. Seveda tvoja narejenost za zdaj še ne bo preniknila v javnost. Kljub temu bi se moral bolj brzdati, si prizadevati vsaj za videz; končno ti ne morejo nič. Gibaš se na tleh zakonitosti, ker uporabljaš le svojo demokratično pravico. Ne moremo dosti poudariti teh dejstev. Pozneje bomo posebej ocenili tvojo pripravo glede na to, kolikor je bila neodgovorna in nepremostljiva.

Tvoja tabla stoji zunaj na robu vasi, na samem, sredi njiv in polj. Ob pol devetih si se odpravil na pot. Čas so potrdile zanesljive priče. S seboj vzameš potrebno orodje, kladivo in izvijač. Hodiš peš. Tako se ti zdi varneje; laže se boš pogreznil, če bo treba; gibčnega, bolj premakljivega, spre-

menljivega se čutiš. Jesenski veter ti streže za hrbtom, te tako rekoč tišči pred seboj po poti, kot bi ovohal tvojo omahljivost, kajti samo tako je mogoče imenovati tvojo pretirano previdnost.

Na ovinku se te veter naveliča. Silovito se zakadi v silos, kjer pričakuje nabreklih, pitanih storžev, da bi jih spet malce ponjuhal, jih tako mimogrede oplaknil s svojimi mrzlimi srpi, jim poribal nosove v blato ali vsaj temeljito spravil v nered njihove frizure. Toda veter se uračuna, silos ga spelje na led. Storže so nekaj dni prej porezali in odpeljali, druge pa so izključali ptiči. Da si veter ohladi nevoljo, se, neprijetno prizadet, srdito požene v neskončno silosovo ravnino, se opoteka ob štrcljih in poskuša narvati kakšno nepripravljeno brazdo. Koruzna stebela začne trgati v koreninah, jim izmikati zemljo; prst se sprijema v kepe, v brazdah se pokažejo razpoke. Silos je vajen takšnih srboritosti, zato vzdrži in naval odbije, čeprav je mikastilo golo steblovje in trgalo z njih zadnje, skuštrane, že nagnite rjavkaste liste, ki so se spotoma, med vrtinčenjem v pogubljenje, skušali še nalepiti na varno oporišče.

Čeprav je silosovo polje pretresala mrščavica, veter ni mogel vtisniti polju svojega pečata, kakor se je tudi napenjal. Narobe, uporno polje mu je zmešalo štrečno, tako da je moral v splošni zmešnjavi potegniti svoje bodice neopravljenih poslov iz njive. Spet se je zataknil v tvoj hrbet, ki si že nestrpnost čakal, da se vrne. Ja, ja, Horst Iessernigg tisto jutro ni bil zadovoljen z vetrom. Mi pa z Horstom Iesserniggom ne.

Dospel si in se takoj lotil dela. Vrgel si se po tabli. Danes zjutraj so jih spet nanovo namestili, te preklete dvojezične table, in to spet v vseh skoraj že do kraja ponemčenih krajih. Nasilje, ki ga izvajajo dodani slovenski napisi, ne more ostati brez posledic, vsakemu mora razkrižati roke. Kajti dvojezične krajevne table kvarijo vtis, ki se je v glavnem začel vsepovsod odsedati, namreč vtis, da je dežela nemška. Vsiljevanja slovenskih izrazov za nekatere vasi javnosti, kar je isto kot slovenizacija nemškega teritorija, javnost ni mogla in ne more vzeti brezbrizno na znanje. Kajti vsak slovenski zlog na javnem mestu tudi nas potiska na Balkan in kazi čisto podobo dežele, bega ljudi, spreminja resnično sliko družbene ureditve, predvsem sliko dejanskih etničnih razmer in tako dalje, skratka, do kraja štrapacira živce miroljubnega, strpnega in humanega, socialno čutečega nemškega prebivalstva. Skrbeli bomo, da bodo dvojezične table izginjale, kakor hitro se bodo pojavljale, ker nevarno posegajo v docela germansko naravo naše dežele in kratijo njen mir. Na vsako vtihotapljanje in vcejanje slovenskih prvin na našo zemljo smo prisiljeni odgovoriti z ukrepi. Kärnten ist deutsch.

Medtem pa si krepko napadal. Drži, da se nisi dosti brigal za okolico in si bil presenečen, ko se je tudi danes pojavil ob tebi žandar in te spomnil, da je nasilna odstranitev tabel kaznivo dejanje. V dveh stavkih te je seznanil z zakonom, ki ga kršiš. Vse smo obdržali na traku. Žandar je zanesljiv. Tudi tvoj molk je posnet, s traka se sliši le tvoje ropotanje z izvijačem. Vse to ti je znano že po prejšnjih dneh, zato se nisi spuščal v debato, temveč si kar začel rahljati vijake, s katerimi je bila tabla pritrjena na drogu. Brez naporov so se dali odrahljati, kajti malo pred tem so jih možje cestne uprave poslali v smer urnega kazalca. Zdaj si jih poklical spet

nazaj, te uboge in nedolžne štiri vijake, odmontiral si tablo in jo snel s križa. Potem si podrl drog na tla.

Žandar te je pri tem opazoval. Po svojih dveh stavkih se je bil umaknil, da ti ne bi delal napote pri delu. Zapisoval je ves dogodek in te slikal, zdaj v tej zdaj v drugi drži, v začetku brez table, potem s tablo, zdaj tik pred tablo in zdaj na poti do table, vmes pa še pri delu. Škrtanje tvojega izvijača po dvojezični deski je spremljalo brnenje fotoaparata, ki te je požiral zdaj črno belo, zdaj na barvno, sedemnajstdinsko ozadje, z brzino petdesetinke in skozi zaslonko 11, ki sta primerni ob lepem vremenu, kajti medtem se je sonce prebilo skozi meglo in žandarju obljubilo svetle, ostrejše posnetke.

Slike bodo pozneje, ko bo Koroška do kraja ponemčena, povečali in jih porabili za učni pripomoček na šolah. Torbarji bodo sestavljali spise na podlagi teh učil in se učili, kako se da kakšen narod brez orožja likvidirati.

Začuden in pogosto majaje z glavo smo sledili do sedaj tvoji komični predstavi, katere konec, to je strta, uničena tabla, bi nas bil moral pravzaprav zadovoljiti, pa nas ni. V glavnem moramo seveda z zadoščanjem oceniti tvoj prispevek, vendar samo do sem, ne pa v posebnem. Ko zasledujemo dalje tvoje korake, nas napolnjujejo z ogorčenostjo. Delati začneš na svojo roko, po svoji zamisli; ukrepaš na svojo lastno odgovornost. Opaziti moramo, da se ti nenadoma mudi od tod in se želiš otresti tega blaga. Nenevadna naglica te popade. S krajevno tablo pod pazduho se spustiš tako rekoč v beg, se pred žandarjevimi očmi razbliniš v nič, se vpričo redke publike iz vasi potuhneš in izgineš. Kakšen porazen vtis je to napravilo na prisotne in javnost, si ne moreš naslikati.

Namesto da bi bil razvil kar se da veliko oglušnega hrupa in obrnil vso vaško pozornost na slovesen dogodek na robu vasi, si se stisnil v svoj kotic, kjer se izmikaš dolžnostim zvestega domovinarja. Pozabil si na osnovna izhodišča naše tehnike, kot smo vam jo skušali približati ob nešteti delovnih možnostih, posebno še zadnjih študijskih zborovanjih in pripravljanih mitingih. Treba je razvijati stalen ropot, tako smo rekli, Horst Iessernigg, samo da je to pri tebi splahnelo. Treba je poskusiti najti novih, še neodkritih možnosti na tem neizčrpljivem področju. Treba je nenehno razgrajati, delati zgago in zmedo, ustvarjati negotovost in slikati hudiča na steno. Pri tem ni tolike važnosti, da razgrajamo vedno isti ljudje na vedno istih krajih in ob vedno istem času, temveč je bolj važno, da stalno kdo nekje nekako razgraja, in da, na veliko gledano, razgrajanje neprestano traja.

Stari Kitajci so razvili poseben način usmrtiltve: delali so ropot in ga stopnjevali tako dolgo, da je obsojenec kriče poginil. Nepojenljiv ropot pelje prek duševne stiske do umskega zasenčenja in oopenja čutil, od tod do vegetativnih motenj in poškodb organov, v naslednjem do zanesljivega zloma. Zato, Horst Iessernigg, stalno nezadovoljstvo z razmerami, odredbami, zakoni, zato protesti, vpitje, kričanje in polom, zato množične demonstracije, pobalinstva, fizični napadi, avtomobili, traktorji in drugi stroji, izmed katerih je najhvaležnejši kompresor.

Četudi ne vodi vsak ropot takoj do smrti, vendar človeško uho vedno oglušči, tako da tak človek ni več sposoben normalnega življenja v normalnem okviru. Izobčen je, obsojen na dosmrtni mrk, za vselej izvržen iz člo-

veške družbe. Gotovo to niso veseli pojavi, vendar jih moramo vzeti za neizogibne, če hočemo človeku odvzeti vpliv na vsakdanja dogajanja ter možnost odločanja.

Osuplo ugotavljamo, da vsa ta spoznanja v tvojem primeru pogrešamo; Bog blagoslovi modrost starih Kitajcev. Vedel si se kot bojazljiv, tih torbičar, ki si po slabem dejanju ne upa domov. V drugih krajih so nosili otroci snete table v slovesnih sprevodih skozi vasi in pri tem prepevali »Dort, wo Tirol...«. Otroke je treba kmalu po možnosti že v predšolski dobi, vpeljati v take stvari, jim dajati torej od vsega začetka dobro državljanstvo vzgojo. Ti pa si svojo tablo odnesel na skrivaj, na samem, tihceno, previdno, tatinško. Pozabil si, da se nam ni treba skrivati, nismo organizacija potepačev. Ni več vzroka, da bi morali svoje poslanstvo opravljati ponoči, pri megli, skrivoma. Verjeli in pričakovali smo, da boš svojo nalogo prav tako dobro opravil tudi pri belem dnevu. Žal, si odpovedal, žal, smo svoje zaupanje prerazkošno razsipali in bili zato kaznovani. Načrtno pospravljanje vsega tujega, nenašega, dosledno čiščenje dežele vsega nenemškega je doživelo hud spodrseljaj. Plašno si se plazil do svojega cilja, se skrivaj v silosu, bežal pred ljudmi. Odmontiral si tablo, eno samo tablo, jo skrivaj, brez prič in brez vsakega šuma odnesel, se skrili z njo v repo, pa še pri tem bi ti bilo kmalu ušlo v hlače; da ti ni, se imaš zahvaliti samo uvidevnosti in razumevanju žandarja, ki ti je šel kolegialno na roke. Krajevnih tabel na drugih koncih vasi si se ustrašil in jih nisi več utegnil jesensko pobarvati, kakor ti je bilo naročeno. Svojo nalogo si izpolnil le deloma, nezadostno, zanič. Po dobrem, obetajočem začetku tako klavern konec! Zakrknjen jajček, ki ti ga je pripravila žena za zajtrk, zaradi važnosti dneva in daljnosežnosti njegovega pomena, zaradi prazniškega razpoloženja v sleherni duši, čuteči za domovino, ta zakrknjeni jajček se ti je moral obrniti v želodcu. Gotovo, kriva je bila tudi okolica, ki te je pustila na cedilu, ker se ni, kot pričakovano, množično udeležila slovesnega snemanja table z droga. Kljub temu te to ne opravičuje, nasprotno, obremenjuje te. Kajti publiko bi si bil moral sam priskrbeti. V varstvu množice bi se ti bilo lažje godilo, da odmislimo vse druge objektivne dejavnike te plati. Publika bi te bila rešila. V resnici se ljudje niso niti utegnili zbrati in podpreti tvoje delo, četudi bi jih bil, grede skozi vas, opozoril, povabil, pozval. Ne samo to, da si se v dolgem loku ognil vasi in prišel po poti mimo silosa, temveč ji nisi dal časa, da bi se bila zbrala. V neverjetni naglici si snel tablo; resk, resk, in že je bilo vse opravljeno, tako da je okolica, milo rečeno, zamudila, kdaj se ti je tabla posrečila.

Za olajševalne okoliščine ti bomo šteli, da si zaradi težko pričakovanega uspeha in nestrpnega, ja, nevoljnega hrepenenja po zaslugah izgubil živce. Vsi tvoji kolegi, predniki iz prejšnjih noči, so imeli svoje table, nekateri kar znatno število, in svojo publiko. Ti doslej še nisi ulovil nobene. Tako da si resnično hlastal za njimi in od hrepenenja izgoreval, ker si želel stopiti v vrsto z drugimi. Priznamo, da so ta dejstva povezana s prozorno duševno napetostjo. Razumemo, če je v tem stanju nastal kratek stik v tvojih možganih in preobrat v duši. Vendar te olajševalne okoliščine krivde ne izbrišejo, temveč jo le obrazložijo, približajo, poostrijo. Na dlani je, da nisi prestal

usodne preizkušnje in nisi izpolnil upanja, ki smo ga stavili vate. Znano je, da ne prvič. Kajti nekoč smo že morali zalotati luknjo v loncu, ki je nevarno spuščal. Vnovič se ti je zrahljala zvarka, vnovič je pisker stočil. Umestno je, če se odpovemo tvojemu sodelovanju. Z današnjim dnem si izobčen iz našega kroga in odvezan vseh obveznosti do nas. Izkazalo se je, da nisi kos velikim odgovornostim, ki jih imamo v tej deželi.

Pesmi

Tone Kuntner

V ENO SAMO
PROSTRANO MORJE

V eno samo prostrano morje
tečejo reke tega sveta,
naj bojo velike ali majhne
in naj tečejo koderkoli.

V eno samo prostrano morje
tečejo reke tega sveta,
če le privro iz resničnih izvirov,
če le teko po svojih lastnih strugah,
če le prehitro ne usahnejo.

DREVO

Živim
med nebom
in zemljo.